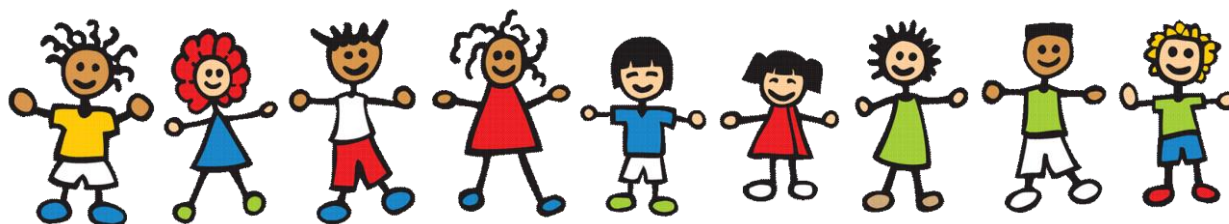

Handlingsplan för mobbningsförebyggande arbete och ingripande vid mobbing

”Barnen ska alltid ha vuxna ögon att möta”

Uppdaterad 03.11 2014

1. Inledning

I Barnomsorgslag för landskapet Åland (86/2011, 1-2 §) står det:

"Barnomsorg ska ha sin grund i barnets bästa, samhällets demokratiska värderingar samt varje människas egenvärde och rätt till frihet och integritet."

"Verksamhetsinnehållet i all barnomsorg ska kännetecknas av att den tillgodoser barnens behov av lek, trygga och varma människorelationer samt positiva erfarenheter som stärker självkänslan."

I FN:s konvention om barnets rättigheter står det i punkt 3 att barnets bästa skall komma i främsta rummet. I punkt 19 står det att barnet skall skyddas mot alla former av våld, försummelse och utnyttjande.

I Finlands grundlag (11.6.1999) kap. 2,7 § står det om rätten till liv, personlig frihet och integritet att *"den personliga integriteten får inte kränkas"*.

I grunderna för förundervisningen för barnomsorgen i landskapet Åland (2013) lyfts hänsynstagande, socialt samspel, integritet, vänskap och konfliktlösning upp. I barnomsorgens arbetsplan beskrivs värdegrundsfrågorna mer detaljerat.

Handlingsplanens innehåll baserar sig på boken *Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran Att utarbeta en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning* av Maria Stoor-Grenner och Laura Kirves (2010) samt boken *Mobbar även små barn?* av Maria Stoor-Grenner och Laura Kirves (2011).

Mobbning påverkar barnets utveckling och uppväxt på ett genomgripande sätt. Personalen behöver vara medvetna om egna normer och attityder samt om sitt eget förhållningssätt till varje barn. De vuxna på daghemmet ska alltid på ett omtänksamt och empatiskt sätt ingripa i mobbningsituationer samt aktivt arbeta för att varje barn ska vara en uppskattad medlem i gruppen och att inget barn lämnas ensamt. Personalen värnar om ett gott samarbete med

vårdnadshavarna. Barn behöver vuxnas närvaro, stöd och vägledning för att utvecklas, känna sig trygga och lära sig sociala färdigheter. Barn och vuxna ska ta hänsyn till varandra och alla ska behandlas med respekt.

Det är viktigt att personalen diskuterar frågor kring mobbning för att uppnå samsyn på vad mobbning är och hur man handlar i dessa frågor.

I denna handlingsplan beskrivs vad mobbning är, hur mobbning förebyggs, upptäcks och hur vi hanterar mobbning. Personalen behöver verktyg och kunskap om hur mobbning hanteras, vilket ingår i handlingsplanen.

2. Vad är mobbning

Olweus (1973) definition av mobbning:

"En person är mobbad när han/hon upprepade gånger och under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer."

Salmivallis (2003) definition:

"Mobbning är ett aggressivt beteende med vilket man gör någon illa fysiskt eller psykiskt och att handlingarna är återkommande, avsiktliga och riktar sig mot en försvarslös."

Det är viktigt att skilja mellan konflikt och mobbning. När det gäller mobbning är det frågan om en maktobalans där offret har svårt att försvara sig medan parterna i en konflikt är på samma nivå.

Enstaka handlingar är inte mobbning men kan leda till att ett barn känner sig hotat och därför är det viktigt att också ingripa i enstaka negativa handlingar.

Redan småbarn är medvetna om gruppdynamiken i barngruppen. Barnen vet vem som bestämmer i gruppen, vem som är utan vänner, vem som har sönder leksaker, förstör i leken och mobbar andra, vems sällskap man söker sig till och vem man helst vill leka med. Barnen är medvetna om gruppens normer och hur man bör agera i olika situationer. Barnen

uppfattar också vilka barn som får mera negativ feedback av andra barn och vuxna. Även de barn som blir avvisade av de andra barnen vet om sin ställning i gruppen

Psykisk mobbning	Fysisk mobbning	Verbal mobbning
<ul style="list-style-type: none"> - utesluta - göra miner och grimaser - hota - manipulera - prata bakom ryggen - härma - nedvärdera - ignorera 	<ul style="list-style-type: none"> - slå - sparka - kasta saker, stenar och sand - skuffa - göra krokben - riva i kläder - knipa/nypa - störa och förstöra lekar - grimasera 	<ul style="list-style-type: none"> - reta - håna - säga fula saker - skälla eller skymfa - kalla vid öknamn - kommentera kläder, hår m.m - prata bakom ryggen - sprida rykten - viska - låta bli att tala med någon, tiga när någon tilltalar en

Förutom dessa ovannämnda finns det även reactive mobbning, d.v.s. att ett barn eller en barngrupp medvetet provocerar andra att fysiskt attackera dem.

3. Hur förebygger vi mobbning?

Barnomsorgens mål är att skapa en trygg och trivsamt miljö där både barn och vuxna har det bra tillsammans. Förebyggande av mobbning är att påverka gruppens dynamik och samspel samt att skapa en trygg grupp.

Personalen bör vara förutseende, så att barnet inte hamnar i en situation där de egna metoderna inte räcker till. De vuxna arbetar kontinuerligt för att stärka och utveckla

relationerna i gruppen. Man bör observera om ett visst barn upprepade gånger hamnar i svåra situationer, och då ska en vuxen förutse dessa situationer och ingripa redan tidigare. Målsättningen med det förebyggande arbetet är att lära barn som mobbar andra nya mönster för sin sociala interaktion. Barnen ges erfarenheter av positiv växelverkan och får känna att de är accepterade i gruppen.

Personalen arbetar medvetet med att stärka gruppdynamiken. Detta görs bl.a. genom barnlitteratur, lekar, drama och dialog. Tankar och funderingar som sagorna väcker hos barnen diskuteras i barngruppen. Barnen delas in i smågrupper vid olika aktiviteter. Smågruppsindelningen gör att personalen får en nära kontakt till barnen och att alla barn får komma till tals. Kontaktskapande lekar och lekar som främjar samarbete är en del av verksamheten.

Personalen finns till hands vid konflikter och ingriper vid behov. De vuxna observerar barnens beteende mot varandra. Barnen uppmuntras att berätta för någon vuxen när han/hon känner sig fel behandlad eller om någon retas. Detta får inte tas som skvaller! Personalen arbetar med relationerna sinsemellan för att skapa en god anda på enheten. Kommunikationen i personalgruppen är ärlig och öppen.

Vårdnadshavare informeras vid föräldramöten och -samtal om personalens arbetsätt mot mobbning. Det är viktigt att påpeka att föräldrarna alltid ska ta kontakt om de har funderingar kring mobbning, misstänker att deras barn är utsatt för mobbning eller mobbar andra barn. Personalen är öppen och lyhörd för vad vårdnadshavare säger. Ett förtroendefullt och öppet samarbete är viktigt. Då kan man lättare diskutera eventuella problem redan i ett tidigt skede.

4. Hur upptäcker vi mobbning?

Några kännetecken för att upptäcka mobbning hos barn kan vara:

- Ändrat beteende

- Vill inte längre gå till dagis
- Ofta ensam, pratar inte om vänner
- Ledsen, tyst, tillbakadragen, rädd, humörsvängningar, sömnproblem, aptitlöshet
- Barnens saker försvinner eller förstörs
- Psykosomatiska symptom (som tex. illamående, huvudvärk, ont i magen)

Med hjälp av barnintervjuer och sociogram kan mobbing upptäckas, men man måste ta hänsyn till barnets utveckling och ålder.

5. Hur hanterar vi mobbning?

Personalen visar klart och tydligt att barnets beteende när de retas eller kränker ett annat barn inte är acceptabelt. Vid minsta misstanke om mobbning vidtas åtgärder. Föreståndaren och den övriga personalen informeras om vad som hänt. Den berörda avdelningen tar ansvar för att åtgärder vidtas och diskuterar med berörda vårdnadshavare. Händelser och samtal dokumenteras noggrant. Vi skriver upp vad som hänt och var, vilket datum, vem som kontaktades samt underskrift av den som dokumenterat. Uppföljningssamtal sker med berörda. Alla dokument förvaras konfidentiellt. Vi fortsätter att observera och dokumentera situationen. Vi lägger stor vikt vid att stärka självkänslan såväl hos mobbningsoffret som hos mobbaren. Vid behov kontaktas skol- och barnomsorgspsykolog.

Folkman (1998) i Stoor-Grenner och Kirves (2010, 30-31) ger några förslag hur man kan bemöta barn som betar sig utåtagerande.

Förhållningsätt då barnen angriper andra barn:

- Stoppa, avled och ingrip i situationen
- Ha tydliga och förnuftiga konsekvenser som är lätta att förstå
- Använd dig av olika metoder, t.ex. rollspel, sociala berättelser
- Sätt dig in i barnets perspektiv, även när det handlat fel
- Klargör skillnaden mellan känsla och handling
- Hjälプ barnet förstå och gottgöra handlingar som varit negativa

6. Utvärdering

Handlingsplanen för förebyggande av och ingripande i mobbning sammanställs under hösten 2013 och våren 2014. Därefter granskas handlingsplanen och går igenom med daghemmets personal. Sammanställandet av handlingsplanen är en process, och det viktigaste är att alla förbinder sig till och är medvetna om handlingsplanen och får en möjlighet att delta i diskussionen. Handlingsplanen ska årligen gås igenom, diskuteras och uppdateras i samband med uppdateringen av säkerhetsplanen. Personalen ska fundera kring det mobbningsförebyggande arbetet vid planering av verksamheten både på hösten och på våren. Det är viktigt att personalen upplever att de har kunskap och verktyg att handla i arbetet mot mobbning.

Personalen utvärderar om bråk och konflikter har minskat, om barnens sociala färdigheter har förbättrats, om det aggressiva beteendet minskat och om barnen får tillräckligt med positiv växelverkan i gruppen.

Daghemmets mobbningsförebyggande arbete presenteras för föräldrarna t.ex. på höstens föräldramöte, då det också ges möjlighet åt föräldrarna att berätta och fråga om mobbning. Speciellt gällande det egna barnets sociala relationer tas upp enskilt t.ex. i samband med ett föräldrasamtal.

Planen hängs upp på varje avdelnings anslagstavla.

Råd och tips till barnens vårdnadshavare

- Samtala med ditt barn om barnet upplever sig ha vänner i daghemmet.
- Stöd ditt barn att utveckla sociala relationer.
- Följ med och stöd barnet i lekar på fritiden.
- Ta det barnet berättar på allvar. Att berätta är inte att skvallra.

- Om barnet inte vill gå till daghemmet, ta reda på vad det kan bero på. Var uppmärksam på om barnet har magont eller huvudvärk, är irriterat och gråter eller om barnets beteende förändras.
- Delta i samarbetet med daghemmet (t.ex. föräldramöten, olika aktiviteter som ordnas)
- Träna sociala färdigheter hemma. Öva och uppmuntra barnet att visa respekt för andra.
- Fundera över dina värderingar beträffande uppfostran. Främjar hemmets värderingar mobbning? (T.ex. är det naturligt att pojkar slåss och att flickor endast kan leka två och två?)
- Tänk på hur du pratar om andra människor i barnets närvaro.
- Våga sätta gränser och säga nej.
- Ge barnet positiv bekräftelse och uppmuntran.
- Om ditt barn har mobbat andra, förklara att barnet gjort fel, men skuldbelägg inte barnet utan utred situationen.
- Läs daghemmets plan för förebyggande av och ingripande i mobbning
- Följ daghemmets gemensamma regler för t.ex. födelsedagsinbjudningar.

Tips på litteratur och material för barn kring känslor, vänskap och respekt

www.serholt.com

Här är några exempel men det finns mycket mer material på hemsidan om empati, att samspela med andra och om vänskap.

- Adams C. *Bli en bra kompis- En bok för barn om vänskap*
- Martinsdotter, J. *KONTAKT- kända och okända lekar vars syfte är att låta alla i gruppen bli sedda, hörda och uppmärksammade.*
- O'Neal T. & O'Neal J. *Visa respekt-en bok för barn om att bry sig om.*

www.ilka.se

- Vännerna i Kungaskogen: Bild- och musiksaga med grundton vänskap, moral, etik och samarbete.

www.bokforlagetlillae.se

Förlaget har många bra böcker och arbetsmaterial om vänskap, mobbning, jämställdhet.

Bl.a.:

- Det ingen såg...och Knyst var tyst
- "Spelar roll! Sa Virvel"
- Ville Vilse
- Med känsla för dig
- Rädda Molly/Rädda Vilda
- Saga och regnbågen
- Tilda med is och sol
- Tilda med hallonsaft och tjejkraft
- Leo för en dag/Lia för en dag

www.olika.nu

Böcker utvalda utifrån genuskoll och mångfaldstänk. Några exempel:

- Björnen som längtade hem
- Cirkus Bestivus
- Här kommer UppfinnarJohanna!
- UppfinnarJohanna & skrämsemaskinen
- Hjärte med hjärta
- Ingen är som jag!

Några författare som skrivit många böcker om känslor och vänskap:

- Grodan böckerna av Max Velthuis
- Alfons böcker av Gunilla Bergström
- Vesta Linnea böckerna av Tove Appelgren
- Kotten böckerna, Benny böckerna och Sagan om den Lilla Farbrorn av Barbro Lindgren
- Pricken och Kringel böckerna av Gösta Knutsson
- Pelle Svanslös böckerna av Gösta Knutsson
- Böcker om känslor av Stina Wirsén
- Böckerna om Gruffalon och Zog av Julia Donaldsson

Böcker om känslor:

- Björnstjerna; Sagan om den underbara familjen Kanin och monstret i skogen

- Danielsson; Monster överallt!
- Guttler; Nej, sa lilla monstret! Stora monster gråter inte!
- Gellert; När Leopold blev rädd och när Leopold blev arg
- Jacobsson och Olsson; Håkan Bråkan och morfar i himlen
- Jansson; Vem ska trösta knyttet?
- Nilsson och Eriksson; Alla döda små djur
- Nilsson; Adjö herr Muffin
- Michaelene Mundy; Visst får du gråta
- Owell; Jag vill ha lampan tänd
- Stalfelt; Våldboken
- Satrapi; Alla monster är rädda för månen
- Wagelin-Challis; Vi tänker på dig, farfar!

Böcker om vänskap, värdegrund och respekt:

- Arro; Pimm och stora Bär-Björnen går i ide
- Bergström; Där går Tjuv-Alfons
- Child; Oj då! Men det var inte jag
- Donaldsson; Zog, den lilla draken
- Fridén; Linas tokiga dag
- Geffenblad; Prick och Fläck ser stjärnor
- Guettler; Medio-den halva kycklingen
- Jackson; De kallar mig Tjockis!
- Kulot; Krokodilen och giraffen- Vilket kärlekspar!
- Landström; Fyra hönor och en tupp
- Lindström; Jag tycker inte om vatten
- Löthén; Tiger och Puma krigar
- Morell, Inga-Lill; Tänk om – en glad bok om att vara olika men ändå så lika
- Ray; Pricken, Kringel
- Sandberg; Nej sa lilla P
- Smallman; Ett lamm till middag
- Tidholm; En som du inte känner, Alla får åka med!
- Velthuijs; Grodan och främlingen
- Willis; Olga kastar lasso
- Wirsén; Leka tre
- Szabo; Emil, det halva fåret

Tips på litteratur och material för vuxna kring känslor, vänskap och respekt

- Aalto H.; Bara lite småskoj
- Colnerud G.; Utstött
- Coloroso B. ; Mobbningens tre ansikten
- Ehn B. ; Ska vi leka tiger? Daghemsliv ur kulturell synvinkel.
- Ekholm B. & Hedin, H.; Sitter det i väggarna? En beskrivning av daghemsklimat och barns beteende.
- Elneby Y.; Ömsesidighet och likavärde i förskolan
- Hägglund, S.; Livliga pojkar och stillsamma flickor; Föräldrars och daghemspersonals beskrivningar av barns egenskaper och sociala beteende.
- Höistad G.; Mobbning
- Goleman D.;Känslans intelligens
- Johansson E. ; Etik i små barns värld
- Jonsdottir F. ; Förskolebarns kamratrelationer
- Kimber B. ; SET i förskolan Handbok i konsten att praktisera social och emotionell träning
- Laine K. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä
- Lamer K.; Du får inte vara med! Att förmedla värderingar i uppfostran
- Larsson E. ; Mobbad? Det visste inte vi!
- Löfdahl A. Förskolebarns lek: En arena för kulturellt och socialt meningsskapande
- Månsson A.; Möten som formar: Interaktionsmönster på förskolan mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv
- Odelfors B.; Att göra sig hörd och sedd. Om villkoren för flickors och pojkars kommunikation på daghem

- Olweus D. ; Mobbing: Vad vi vet och vad vi kan göra.
Hackkycklingar och översittare/ Irti koulukiusaamiststa mm
- Pape K. ; Social kompetens i förskolan- att bygga broar mellan teori och praktik
- Rubin Z.; Barns vänskap
- Rubinstein mfl; Observera mera!
- Vedeler L. ; Social kompetens
- Vehkalahti R. ; Trygga barn
- Vilken känsla, 10 stora pappersdockor, material, handledning (finns i lekoteket)
- Öhman, M; Den viktiga vardagen/Hissad och dissad; Empati genom språk

- START- Livskunskap för de minsta

- Stegvis 1

- Tio små kompisböcker och kompiskort. Natur och kultur

- Arthur. Livskunskap. Förskola, åk 1 och 2